

MĖGINIMAS SUPRASTI SAVE ORIENTO ŠVIESOJE SKAITANT A. ANDRIJAUSKO MONOGRAFIJĄ

Andrijauskas, A., 2015. *Vaizduotės erdvės: tradicinė kinų estetika ir menas*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas. 608 p. ISBN 978-9955-868-80-4.

Tautvydas Vėželis

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Profesoriaus Antano Andrijausko monografija *Vaizduotės erdvės: tradicinė kinų estetika ir menas* provokuoja skaitytoją poleminiams apmąstymams apie Rytų ir Vakarų kultūrų, estetinės minties ir meno tradicijų santykius. Iš tikrųjų gilinantis į kritines žymiausių mūsų dienų sinologų ir komparatvistų – François Jullieno, Vladimiro Maliavino ar Rudolfo G. Wagnerio – Rytų ir Vakarų civilizacinių pasaulių skirtumų refleksijas, iškart į akis krinta visų jų vieningai pabrėžiamos radikalai skirtingos šių civilizacinių pasaulių ontologinių ištakų orientacijos. Kone vieningai tvirtinama, kad Vakarų intelektualinė tradicija nuo pat pirmųjų graikų mąstytojų fiziokratų savo intelektualinę aistrą kreipė į būtį, amžinoje statikos ir dinamikos dialektikoje išskeldama formos reikšmę, dėl ko tampa suprantamas antikos pasaulio kultūrą persmelkiantis erdvinis skulptūriškumas ir jam būdinga ryški tragiškumo jausena, geriausiai mums pažįstama iš išlikusios senosios graikų dramaturgijos. Pats tragedijos gimimas graikų civilizacinėje erdvėje byloja, kad būties ontologinio prado įtvirtinimo siekis beveik visuomet yra pasmerktas pralaimėti visuotinio kitimo galutinės pergalės akistatoje, ką mes, XXI amžiaus žmonės, geriau susipažinę su antikos ir iš jos išplaukiančia Vakarų mąstymo tradicija, galime daugiau ar mažiau aiškiai regėti. Moderniaisiais laikais didžiųjų kontinentinių

mąstytojų įvardyta ir jų veikalais išsakyta nihilizmo diagnozė bei paties Niekio, kaip neperžengiamo būties šešelio, iškilimas mąstymo horizonte – akivaizdus to įrodymas, kreipęs krizės požymius jaučiančių Vakarų mąstytojų viltingus žvilgsnius į Rytus ir skatinęs ieškoti juose naujų gyvybingųjų mąstymo versmių.

Kaip žinome, Oriento reikšmė Vakaruose iškilo toli gražu ne moderniaisiais laikais, jo ryškius pėdsakus regime neoplatonizmo, viduramžių, Renesanso, Apšvietos mąstytojų, romantikų ir neklasikinės filosofijos šalininkų veikaluose. Bet mūsų dienomis, po vėlyvojo Heideggerio ir postmodernistų europocentrizmo pamatus torpeduojančių išvalgų ir naujos globalios kultūros formavimosi požymių europietiško santykio su neeuropinėmis kultūros ir mąstymo tradicijomis aktualumas įgauna naujas, iki šiol nebūtas formas.

Lyginamųjų civilizacijų studijų ir filosofinės komparatistikos tyrinėtojai pažymi, kad tūkstantmetes tradicijas turinti kinų civilizacija europiečiams kėlė didžiulę nuostabą nuo pat pirmųjų susidūrimo su ja akimirkų. Įtakingiausio dabartinio komparatvisto ir sinologo F. Jullieno¹ teigimu, lygiai kaip seno-

¹ Pokalbis su juo, žr. <http://doxa.lt/pokalbis-su-filosofo-francois-jullien-atstumas-kaip-galimybemastyti/>.

vės Indija ar arabų kraštai, iki pat XV amžiaus Kinija buvo tiek pat, jei ne daugiau, techniškai išsivysčiusi kaip Europa ir tai iš esmės keičiasi tik atsiradus klasikinei matematinei fizikai. Kinijoje išsilaipinę Vakarų misionieriai gerai supranta, jog jiems teks išmokyti kinų kalbą, jog čia esama imperatoriaus, jų klasikos, kad reikės prisitaikyti prie Kinijos. Ir nors naujųjų laikų Galileo, R. Descartes'o, I. Newtono universalių dėsnų fizika, leidusi išaugti svaigiančioms žmogaus galioms, pajungiančioms gamtą praktiniams jo poreikiams ir leidusioms atsirasti nežabojamo europocentriško progreso idėjoms, kuriam laikui iš esmės pakeitė pragmatinio merkantilistinio mentaliteto europiečių santykį su Rytų kultūromis, Kinija, kuri tūkstantmečius didžiavosi savimi ir savo kultūrą laikė seniausia bei svarbiausia ir kuri kurį laiką buvo pasijutusi nuoga, vargšė ir vėluojanti – mūsų dienomis dar kartą išskyla kaip mįslingas ir sunkiai racionaliu protu paaiškinamas, absoliučias kraštutinybes suderinantis ir savo stulbinamą galią pamažu atveriantis civilizacinis arealas.

Antra vertus, mėginimai atsiverti ir suprasti „kitą“ pateikiant aiškias kitoniškų neeuropinių civilizacijų charakteristikas – svarbiausias siekinys gana ilgoje orientalistikos, civilizacinės ir filosofinės komparatyvistikos tradicijoje. Kaip pastebi daugelyje estetikos ir meno filosofijos tyrinėjimų krypčių orientalistikos baruose pirmtakas Lietuvoje A. Andrijauskas, „Indija, Kinija, Japonija, senovės žydų, arabų musulmoniškos civilizacijos pasauliai yra vieni iš svarbiausių pasaulinės civilizacijos židinių, kuriuose susiformavusios kultūros, religijos, mokslo, meno ir kitos formos turėjo didžiulį poveikį žmonijos kultūros istorijai“ (Andrijauskas 2012: 51), todėl *hic et nunc* savęs supratimas be žvilgsnio į senųjų civilizacinių erdvių kultūrinius klodus tiesiog neįmanomas.

Žvelgiant į iššūkius, su kuriais susiduriame, tenka pripažinti, kad pati „Vakarų intelektualinė tradicija, pasibaigusi nihilizmu,

atveria etinį pradą, atveria nesuderinamumą, nelygumą“. Taip tvirtina įtakingas rusų sinologas ir komparatyvistas V. Maliavinas, kartu atkreipdamas dėmesį, jog „[t]ik graikams kalba turėjo Logosą“, bet „būtent tai vienu metu suteikė Europai šansą ir tuo pačiu metu tapo jos ribotumo šaltiniu“². „Europos mąstysena pastatyta ant idėjos atitiktens formai, saviatitiktens. <...> O Rytų išmintis remiasi betarpišku gyvenimo patyrimu. Gyvenimas patiriamas betarpiškai, o ne redukuojamas į sąvoką“, tai yra „visa žmogaus gyvenime teka“ (*ibid.*). Galima ilgai ginčytis, ar Vakarų filosofinės tradicijos šaltinis, kurio pagrindu laikomas intelektualizmas, yra išsekęs taip, kad mums teliko silpnosios ar tokiosios mąstymo formos, teleidžiančios nostalgiskai ir rezignuojamai konstatuoti – *nanos gigantium humeris insidentes* – esame tik nykštukai ant milžinų pečių. Galbūt galima pripažinti skirtumą, kad senovės graikams tiesa turi būti išreikšta kalba, racionaliu būdu ir išsakyta bendromis sąvokomis, pavyzdžiui, Platono idėja ar Aristotelio forma, o Rytuose nėra vakarietiškos filosofijos tikraja šio žodžio reikšme, daug prasmingesnis ne archajiškai konservuotas santykis su savąja tradicija, bet gebėjimas pažvelgti tiek į ją, tiek į save patį dialogo būdu. Lyginamoji civilizacijų idėjų istorija, morfologinė jų mąstymo tradicijų analizė ir naujausių tyrinėjimo strategijų bei metodologinių priėgų taikymas siekiant jas pažinti – aukščiausius kriterijus savo darbui keliančių kultūrologų, filosofų, kurių europinėje civilizacijoje nuo pat orientalistikos ištakų netrūko ir daugelio kurių veikalų į savo gimtąją kalbą išsivertę iki šiol neturime, veiklos palikimas.

Recenzuojama sudėtingos kompozicinės struktūros, aprėpianti daugelį svarbių temų

² Pokalbis su juo, žr. <http://aplinkkeliai.lt/dialogai-polilogai/mokslininkas-turi-buti-poetu-jo-tikslas-atverti-neissemiamą-prasmę-pokalbis-su-vladimiru-maliavinu/>.

ir problemų kinų estetikos ir meno tradicijai skirta A. Andrijausko monografija parašyta sklandžia ir gyva kalba. Tai – universalus, gausios faktinės ir vaizdinės medžiagos prisodrintas tarpdalykinis veikalas, išsiskiriantis dabartinėje mūsų lietuviškoje raštijoje subtiliu sudėtingų Vakarų ir Rytų estetikos ir meno tradicijų sąveikos problemų aptarimu. Ši didelės apimties tomą, jo nuoseklų kinų estetikos idėjų raidos aptarimą svarbiu papildomu vizualiniu dėmeniu sėkmingai papildo kruopščiai atrinktos vaizduojamosios dailės (daugiausiai tapybos ir kaligrafijos) kūrinių iliustracijos. Todėl skaityti recenzuojamą monografiją tikrai neprailgsta – ją drąsiai galima lyginti ir dėti kartu į vieną lentyną prie kitų žymiausių panašias problemas gvildenančių dabartinių civilizacijos ir estetinės minties istorikų knygų.

Būtų visiškai naivu tikėtis recenzijos forma išsamiai aptarti kiekvieną iš 4 dalių, 22 skyrių veikalo aspektą, tuo labiau kad tai kirstųsi su paties autoriaus dėstymo stilistika, atliekančia šį darbą. Todėl susitelksime tik ties mūsų akimis žvelgiant svarbiausiais šios monografijos aspektais ir idėjomis. Vis dėlto norisi pastebėti, jog aptariama knyga pirmiausia unikali tuo, kad čia apžvelgiama kinų estetinės minties ir meno raida nuo pat šios didingos civilizacijos aušros iki mūsų dienų, gilinantis į visus seniausius išlikusius ir galingą energinį užtaisą iki šiol spinduliuojančius pamatinius tekstus – „Permainų knygą“ (*Yijing*, arba *Zhouyi*), *Lunyu*, *Laozi*, *Zhuangzi*, *Liezi*, – bei kitus, vėliau galingai *Tang*, *Song*, *Yuan* ir vėlesnėse epochose išsiskleidusius tradicinės kinų estetikos ir meno problemoms skirtus traktatus. Galime pastebėti, kad šie kanoniniai kinų civilizacijos tekstai ir būtų tas raktas į šios senos civilizacijos pagrindinių žmonių mąstymo bruožų, jų mentaliteto savybių, estetinės minties ir meno subtilybių atrakinimą.

„Pagrindinis *Yijing* teksto leitmotyvas – tai visuose būties procesuose (laikas, erdvė, judėjimas), gamtos reiškiniuose ir žmonių

gyvenime vykstančios, priežastingumo lemiamos situacijų nepastovumo, žaibiškos jų kaitos kiekvieną laiko akimirką ir kiekviename erdvės taške idėja, kuri atsispindi ir šios [aptariamos – *T. V.*] knygos pavadinime“ (2015: 275). Taip rašo autorius, tarsi pateikdamas nuorodą į kinų mąstysenai ir pasaulėvaizdžiui būdingą erdvės ir laiko struktūrų kaitos sinchroniškumo principą, šių struktūrų tarpusavio vidinės priklausomybės ryšį, „[k]uris ne tik tampa mantikinės prognostikos pagrindu, tačiau ir padeda iš esmės kitaip suvokti pasaulį“ (2015: 275–276). Nors tam tikriems kinų mąstymo tradicijos estetiniams tekstams, pavyzdžiui, *Zhuangzi*, kaip ir paskiriems Vakarų filosofijos atstovams, yra būdinga dialektinė mąstysena, juose nėra nuoseklaus tezių ar mąstymo sistemos plėtojimo, objektyvistinės tikrovės, įspraustos į viena-reikšmes kategorijas, aiškinimo. Antra vertus, kinų filosofinės estetikos tekstai, jų situacinių ir kontekstualių kategorijų pasaulis nepaklūsta vienareikšmiam aiškinimui, jis pasižymi daugiasluoksniškumu, polifonišku estetinių idėjų plėtojimu, vaizdinga ir metaforiška kalbos stilistika. Galima pagrįstai teigti, kad estetiniam kinų pasaulio suvokimui iš principo yra svetimi daugelis vakariečių mąstysenos bruožų. Iš jų svarbiausiu galima laikyti visų gamtos reiškinių kokybinių savybių redukavimą į kiekybinius duomenis pasitelkiant racionalizuotą, universalią matematinę kalbą, kas, viena vertus, atveria kelius technologinei pažangai, kita vertus, nulemia daoizmo ir čan adeptams tokio svarbaus gamtos pasaulio „nubūtinimą“ ar „numitinimą“, lemiantį modernaus Vakarų žmogaus stiprėjančią benamystę ar vienišumą kosmose. Ši egzistencinių motyvų kupina tema iškyla daugelio didžiųjų Vakarų mąstytojų, į kurių mąstymo lauką patenka Rytų ir Vakarų estetinės minties tradicijų skirtumų problemos, tekstuose.

A. Andrijausko skiriamas dėmesys kinų estetinių kategorijų pasaulio savitumui atskleisti kartu išryškina ir norą nustatyti skirtin-

gų mokslų filosofinės estetikos, menotyrinės estetikos ir meno teorijos kompetencijos ir jų pamatinių kategorijų sistemų ribas. Jo dėmesio centre yra tuštumos, harmonijos, grožio, natūralumo, paprastumo, tyrumo ir prėskumo kategorijos, kurių aptarimas atskleidžia kinų estetinio pasaulio savitumą lyginant su Vakarų estetikos tradicija. Recenzuojamoje knygoje itin daug dėmesio skiriama kinų meno fenomeno savitumui atskleisti. Įvairiais aspektais analizuojama tradicinė kinų meno samprata, meno stilius, mokykla, kryptis, savitas kinų meno simbolių pasaulis, perspektyvinės sistemos, kompozicinio mąstymo subtilybės. Viena įdomiausių knygos dalių yra skirta meninės kūrybos subjektui, menininkų tipams, jų ryšiai su gamta, meninės kūrybos proceso problemoms ir meno būties formoms aptarti. Savitai knygoje analizuojamos estetiškos ritmo funkcijos, meditacijos reikšmė, linijos magija, spalvos ir bespalviškumo ypatumai.

Toliau autoriaus dėmesys pasislenka nuo teorinių prie istorinių kinų filosofinės ir menotyrinės estetikos problemų lauko analizės. Detaliai aptarus pamatinius konfucianizmo, daosizmo, monizmo ir čan estetikos principus pereinama prie pagrindinių vaizduojamosios dailės estetikos etapų, įtakingiausių mokyklų ir jų atstovų idėjų bei meninės kūrybos formų tyrinėjimo. Čia ypatingas dėmesys skiriamas Tang ir penkių dinastijų, Šiaurės ir Pietų Song laikotarpiu, Yuan, Ming, Qing laikotarpių estetinių idėjų raidos analizei. Šiame kontekste atsiskleidžia ir kiekvienos analizuojamos epochos svarbiausių srovių ir krypčių, pavyzdžiui, „Vėtros ir srauto“ (*fengliu*), peizažo tapybos, intelektualų (*wenrenhua*), Šanchajaus, *Lingnan* tapybos mokyklų atstovų idėjų visuma. Čia visu ryškumu sužvilga paskirų unikaliausių kinų estetinės minties ir meno korifėjų – Wang Xizhi, Gu Kaizhi, Zong Bingo, Wang Wei, Xie He, Jing Hao, Li Chengo, Fan Kuano, Su Shi, Mi Fu, Liang Kai, Ma Yuano ir Ma Lino, Xia Gui, Mu Qi, Zhao Mengfu, Wu Zheno, Ni Zano, Huang Gongwango, Shen

Zhou, Xu Wei, „keturių Wangų“, Gong Xiano, Shitao, Wang Gai, „keturių Ren dailininkų“, Wu Changshuo, Huang Binhongo, Qi Baichi, Xu Beihongo, Zhang Daqiano – įnašas ne tik į Kinijos, bet ir viso pasaulio estetinės minties ir meno lobyną. Kinų estetikos ir meno tradicijų susidūrimas su Vakarų civilizacijos įtaka monografijoje vertinamas kaip krizės apraiška. A. Andrijausko teigimu, ji reiškiasi kaip tradicinių kinų estetinių idealų išsisėmimas ir orientyrų praradimas (2015: 496).

Stebina tai, kad menininko-mąstytojo tipas kinų civilizacinėje erdvėje yra neat-siejamas nuo meistrystės ir glaudžiai susijęs su būtinu reikalavimu įsisavinti praeities meistrų meninius pasiekimus. Viena vertus, autentiškas kūrėjas kinų kultūros tradicijoje privalėjo turėti vienatvės erdvę savo knyginei kultūrai, estetikai, meno teorijai ir praktiniams įgūdžiams „trijuose didžiuosiuose menuose“ (kaligrafija, tapyba, poezija) lavinti. Kita vertus, tai netrukdė daugeliui didžių menininkų (sėkmingai išlaikiusių valstybinius egzaminus) įsitraukti į valstybės valdymo struktūras, kas taip pat įrodo ypač didelę jų estetinių ir meninių idealų įtaką aukščiausiam socialinės hierarchijos elitiniam sluoksniui, didžiausią pagarbą menui ir jo svarbos asmenybės dvasiniam tobulėjimui suvokimą. Kinų kultūroje viename asmenyje sugyvenantis menininkas praktikas ir meno teorijos žinovas, kaip parodo recenzuojamos monografijos autorius, reikalavo didžiulės erudicijos, savo ruožtu nulemiančios ir visuomenės pagarbų požiūrį į jo išsilavinimą. Čia išvelgiamas didelis skirtumas nuo meno meistrų Vakaruose, kur porenesansinėje epochoje erudicija priskiriama mokslininko, o ne menininko kompetencijos sričiai (2015:120–123).

Sudėtingą ir ilgą kinų muzikinės tradicijos kelią aptariant per konfucianizmo, daosizmo, monizmo, čan filosofinės estetikos tradicijų prizmę atsiskleidžia, kad senovės Kinijos civilizacijoje „[m]uzika yra *pirmiausia aukštai vertinama dėl savo emocinio poveikio asme-*

nybei ir visuomenei galios, į ją žvelgiama kaip veiksmingą žmonių estetinio auklėjimo ir visuomenės humanizavimo bei socialinių santykių harmonizavimo instrumentą“ (2015: 228). Skyriaus „Muzika – visatos harmonijos atspindys“ dalyse „Kinų muzikos sampratos savitumas“, „Muzikos esmės apmąstymas *Shijing* ir *Yueji* tekstuose“, „Filosofinė muzikos estetika“, „Istorinė muzikinės kultūros formų raida“, „Muzika ir dramos estetišiai principai“ kosmogoninis kinų pasaulio suvokimas analizuojamas per gamtos ir žmogaus meninės kūrybos ryšį tarpininkaujant šiai, labai plačiai suprantamai meno sričiai. Muzikos teorinis apmąstymas ir suvokimas įvairiose epochose atskleidžia ypatingą harmonijos, proceso bei ritualo svarbą archajinėms kinų mentalinėms formoms, emocinio jos poveikio įtaką asmenybės auklėjimui, visuomenės ir valstybės valdymo principams.

Knygoje autorius pagrįstai pabrėžia Kinijos viduramžių (vertinant vakarietiškais chronologiniais kriterijais) laikmečių estetinės minties ir meno pasiekimus: „Neiškreipdami istorinių faktų galime tvirtai teigti, kad Tang (618–907) ir Song (960–1279) dinastijų valdoma Kinija tampa pirmąja šalimi, kurioje žmogaus meniniai gebėjimai ir sukurtos meninės vertybės įgauna labai aukštą socialinį statusą, panašų į tą, kurį regime Vakarų Europos XIV–XVI a. renesansiniuose sąjūdžiuose“ (2015: 384). Monografijos autorius akcentuoja, kad kinų miestų kultūroje, anksčiau nei Vakaruose, neokonfucionizmo ir atgimusių *čan* humanistinių idėjų poveikio orbitoje „kinų renesanso“ šalininkai plėtoja idėjas apie aukščiausią žmogaus vertę, kaip visuomeninio gyvenimo, švietimo, kultūros pagrindą. Savo ruožtu, Šiaurės Song dinastijos valdymo laikais, priešingai nei Tang imperijai būdingo kultūros atsivėrimo išorinėms įtakoms laikotarpiu, kultūra tampa labiau intravertinė, intelektualai atsigręžia į nacionalines kinų kultūros tradicijas, pasiremdami milžiniška ankstesne dvasinės kultūros raidos patirtimi. Pastebima, jog būtent šiai epochai

būdingas „<...> ypatingas staliūginės tapybos pakilimo tarpsnis, kai klesti Tapybos akademija ir sukuriami nuostabūs kinų civilizacijos pasididžiavimu tapę dailės kūriniai“ (2015: 385).

Iš tikrųjų kinų renesanso pakilimo metu, kaip vaizdžiai parodo monografijos autorius, kultūrinis gyvenimas, susitelkęs imperatorių rūmuose, nulemia tapybos įsivyravimą pačioje menų hierarchijoje, pagrindinių estetikos ir dailės krypčių – *akademikų*, *intelektualų* ir *čan* atstovų tam tikrą tarpusavio konkurenciją ir kūrybinį bendradarbiavimą. Senas tradicijas turinčio daoizmo estetikos idėjos reiškiasi ypatingu meniniu atidumu gamtai, išskyla didingu monumentalumu išsiskiriantis peizažo žanras. Istorines kolizijas ir karus su šiaurės gentimis išgyvenusios Pietų Song imperijos peizažo tapybos estetikos iškilimas siejamas su harmonijos jausmo praradimu ir būties dramatismo nulemtu nepaprastu dvasiniu intensyvumu. *Čan* pasaulėžiūros veikiami šiame pusanthro amžiaus (1127–1279) trunkančiame laikotarpyje gyvenę menininkai visoje kinų kultūros ir estetikos tradicijoje išsiskiria intymiu, glaudžiu ir daugiasluoksniu santykiu su gamta, taip pat vienu gražiausiu šalies miestų Handžou, įstabių jo ežerų ir vaizdinga kalnų aplinka, vaizdingais pietų Kinijos kalnų upeliais ir jų slėniais (2015: 414). Stiprėjantis estetiškas subjektyvumas ir introspekcija čia pasirodo ir savitomis naujomis meno formomis – graviūromis, nauja tapybos technika ir kompoziciniais bei erdviniais sprendimais, mažesnio formato kameriniais paveikslais. Visi aptariami gamtos kontempliacijos bruožai veikale iliustruojami konkrečiais *čan* adeptų – Liang Kai, Ma Yuano, Ma Lino, Xia Gui ar Mu Qi tapybos detalėmis ir pavyzdžiais, kurių jau patys pavadinimai mums byloja senajai kinų estetikai ir menui svarbiausius dalykus, pvz., „Aštuoni garsūs vienuoliai“, „Pasivaikščiojimas kalnų takeliu“, „Klausantis vėjo dvelkimo pušyse“, „Vaizdas į upę ir kalnus iš toli“ ar „Vakaro šviesa ties žvejų kaimeliu“.

Monografijoje skiriamas dėmesys ir žymiausiems mūsų dienų kinų tapybinės estetikos ir meno atstovų – Qi Baishi, Xu Beihongo ar Zhanq Daqiano – kūrybiniam pasiekimams kartu primena mums naujusias vertinimo slinktis meno rinkoje, parodo neišsenkamą šios estetikos ir meno tradicijos gaivalingumą, maitinantį jų pačių kūrybą. Senųjų meistrų darbų studijos ir jų darbų kolekcionavimas neišvengiamai tampa naujų kūrybinių idėjų, technikos įvaldymo šaltiniu, leidžiančiu jiems ne tik konkuruoti, bet ir lyderiauti pasauliniuose meno aukcionuose. Praeities dailės tradicijas savitai perteikiančios menininkai taip ne tik labai garsina savo kultūrą, parodo ne tik pačios kinų ir Vakarų civilizacijų tapybos tradicijų skirtumus, bet ir visuotinį bendražmogiškąjį matą, atveriant mums patiems galimybę bent pamėginti išeiti už to, kas indoeuropietiška, pamėginti pažvelgti į save iš išorės. Oriento artuma visai lietuvių tautos menininkų plejadai, apie ką nuolat savo simpoziumuose ir konferencijose, monografijose ir straipsniuose kalba profesorius, liudyty, kad dėl tam tikrų istorinių priežasčių bei kultūrinės raidos ypatumų, gamtos reikšmės daugelio kasdienei pasaulėjautai turėtume būti išlaikę trauką vertybėms, kurios iškeliamos tradicinėje kinų estetikoje – natūraliam gyvenimo srautui ir spontaniškumui,

LITERATŪRA

Andrijauskas, A., 2001. Orientalistika ir komparatyvistinės studijos. *Kultūrologija* 7: 12–168.

Andrijauskas, A., 2012. Orientalistikos atgimimas Lietuvoje (1977–1992): orientalizmo transformacijos į orientalistiką pradžia. In: *Rytų Azijos studijos Lie-*

vidinei rimčiai ir susikaupimui, paprastumui ir nebūtinų poreikių apribojimui.

Skirtingai nei Vakaruose, kur dėl hebrajiškai-krikiščioniškai civilizacijai būdingo mesianizmo pervartų moderniaisiais laikais naujuoju kultu tampa progreso idėja, Kinijoje iki šiol svarbiausios išlieka tūkstantmečiais žmogaus sąmoningumo rudimentus formavusios natūralaus gamtos ciklo, jos priešybių pusiausvyros ir harmonijos idėjos, kurių pažeidimas veda į bendruomeninio gyvenimo ir tradicijos eroziją. Ar šios senos tradicijos, kurios archetipinių mentalinių struktūrų visetas atsispindi visame unikaliame kinų mene, sugyvenimas su Vakarų civilizacijos primesto pažangos kulto ypatybėmis bus vaisingas – parodys ateitis. Dėl technologijų raidos poveikio susitraukus tradicinėms laiko ir erdvės suvokimo dimensijoms, šiulaikinę globalizacijos paliestą civilizaciją ar, kaip pasakytų profesorius – megacivilizaciją, vargu ar begalima griežtai skirstyti į Rytus ir Vakarus. Kad ir kaip būtų, aptariamas A. Andrijausko kinų tradicinei estetikai ir meno savitumui atskleisti skirtas veikalas neabejotinai liudija viena: menkai pas mus dar pažįstamos didingos kinų filosofijos, estetikos ir meno tradicijos gali atverti neišsemiamus šaltinius vaisingam dialogui ne tik su viena seniausių pasaulio civilizacijų, bet ir pačiu savimi.

tuvoje – East Asian Studies in Lithuania. Vytautas Magnus University, Kaunas, 19–54.

Andrijauskas, A., 2015. *Vaizduotės erdvės: tradicinė kinų estetika ir menas*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas.